

Megjelenik hetenkint háromszor u. n. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10 frt. o. 6.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " " "
Egy órára	1 " " "

Szerkesztői szállás:

belső s. n. szám 131. szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasensteint és Voglernél (Nener-Markt 11 szám.)
Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyilttéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY”

1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10 frt. o. ért.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " " "
Egy órára	1 " " "

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutcai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Pest, márcz. 19. 1870.

(B.) Első sorban napirenden volt a királyi udvartartás budgetje; erre nézve a miniszterium törv. javaslatot tett a ház asztalára, mely szerint a királyi udvartartás költsége 10 évre lenne megszavazandó, egyszersmind pár 100,000 frnyi pótlás is ajánlatik.

A baloldal az időtartamot ép úgy nem diffcultálta, mint magát az összeget. A szélsőbal né hány szónoka nem helyeslé a királyi udvartartás költségeinek több évre való megszavazását és sokaita az előirányzott összeget.

A t. olvasók iránti kiméltenség lenne sikra szállani a szélsőbal szónokai által felhozott csekély horderejű argumentumok ellen; elég röviden constatiroznom azt, hogy a jobboldal és a balközép tömegesen együtt szavaztak a miniszteri törvényjavaslat mellett.

Hosszas vitára adott alkalmat a közös nyugdíjak ügye s a miniszteriumnak erre vonatkozó törv. javaslat.

A tárgy maga ugyan nem volt új; sőt a miniszteri törv. javaslatban foglalt elveket már régebben elfogadta volt a ház, s kimondotta, hogy bárha nem is tartoznék az ország e nyugdíjak fedezéséhez hozzájárulni, mindemelllett a méltányosság és a korona tekintélye szempontjából elvállal egy bizonyos részletet.

E kérdés tehát olybá tekinthető, mint a kiegyezkedés corollariuma, s így igenis delicat természetű, mely magának az uralkodó személyének compromissióját vonhatja maga után, ha akként döntetik el, hogy a korona adott ígérteit be nem válthatja.

E tárgyban újat mondani lehetetlen volt, mert az első vita alkalmával jobbról úgy, mint balról, minden felhozott.

Daczára ennek a baloldal nem szalaszthatta el az alkalmat, hogy elő ne hordja csattanós, de legkevésbé sem meggyőző érveit; egyszersmind el próbálta a többséget úgy állítani ország-világ elébe, mintha túlságos készséggel vállalna el terheket, mintha az azo reactionáriusokat kívánna oltalma alá venni, kik a hazánk alkotmányos szabadsága s területi épsége ellen irányzott rendszereket szolgálták.

Kétségkívül jól számított a baloldal, mert találkoztak a jobboldal részéről többen, kik a lefolyt évek keserűségét nem tudták legyőzni, avagy nem voltak képesek a baloldal rég megszokott gyanusításával szembe szállani, minek következtében nem is szavaztak.

Ez volt annak oka, hogy a Deák-párt névszerinti szavazásánál csekélyebb többséggel győzött, mintán körülbelül 160 képviselő nem szavazott.

Hanem ezáltal is többségben maradtak azok, kik a szív és gyűlölet hangjára nem hallgatva, a kiegyezkedés nagy művét tarták szem előtt; ezek a nyugdíjhúzó személyek iránti ellenszenv daczára is elfogadták a miniszteri törvényjavaslatot általánosságban, a részletes tanácskozás alapján.

Kolozsvár, márcz. 23. 1870.

(S.) Minél fontosabb, nagyszerűbb, s minél nagyobb borderóval hat ki valamely eszme a jövőre, annál több tér és idő kívánatik annak megtestesítésére; s a miből aztán önként foly az is: hogy a ki valamely üdvöz intézmény létesülését óhajta, annak a tárgy nagyságával és a kivitel útjában fekvő akadályok számával kellő arányban álló türelemmel kell bírnia.

Midőn valamely terv kiviteléhez akarunk fogni, mindenekelőtt annak célszerűségéről és szükségességéről kell magunknak meggyőződést szerezünk, és csak ezen meggyőződés megérlelődése és megszilárdulása után következik a szükséges anyagok összegyűjtése s az alkotás.

De ha mindez már megtörtént, ha a szükség érzete elvitáztatlanul kifejlődött, ha a megkívántató anyagser együtt van, akkor a késedelem egyetlen percze sem igazolható, s a mulasztás, legyen az szándékos, vagy nem: a kitűzött közérdekű cél rontja meg, s káros következményei helyrehozhatlanok.

Azt tartjuk a legjobb modus procedendi-nek, mely a tervelésben a higgadt megfontolást, a kivitelben azonban a kellő erélyt és gyorsaságot fogadja el jelszó gyanánt.

Alig hiszszük már most, hogy valaki a Kolozsvárt felállítandó tudományos egyetem szükségességét kétségbe vonhatná.

Feleslegesnek tartjuk tehát ez évtizedek óta megérlelt közóhajtat, ez égető köz-szükség ismételt bővebb fejtegetésére szót vesztegetni; csak constatáljuk egyszerűen: hogy a fennebb helyesnek ismert eljárás első stadiumán rég tul vagyunk.

De sőt a másodikok is.

A kolozsvári egyetem felállításáról szóló törvényjavaslat — b. Eötvös József legközelebbi emlékezetes erdélyi körútjának ez egyik öröndetes eredménye — elkészült s a képviselőház elé van terjesztve. Szövegét közöltük.

E szerint már csak a harmadik stadium: az alkotás volna hátra, melyhez a törvényhozás mindkét factorának hozzájárulása kívántatik.

A kultusminiszter összehordta az anyagot; rakja le a törvényhozás az alapot melé, hogy az óhajta várt építkezés hova hamarabb végrehajthatassék.

Meg vagyunk győződve, hogy a köz-művelődés előmozdításában tanúsítandó buzgalomban a törvényhozás tagjai, kivált az erdélyi képviselők nem fognak a miniszter mögött maradni.

Felkérjük ennél fogva Kolozsvár város egyik érdemes képviselőjét dr. Szabó József urat, a ki eddig is oly elismerést érdemlő buzgalommal fejtett ki ez ügyben, s sürgesse az illetőket s eszközölje ki, hogy az említett törvényjavaslat mielőbb napirendre tűzessék.

A baloldal szószaporitása kétségkívül sok időt elpazarolt, melyet jobb lett volna ezen és ehez hasonló közhasznú ügyek elintézésére fordítani.

Elhiszszük, hogy az országgyűlésnek számtalan egyaránt fontos, egyaránt sürgős tárgyat kell ellátnia; de ez egyike a legfontosabbaknak, legsürgösebbeknek, melyet halogatni nem lehet, nem szabad, már csak azért sem, mert a kultusminiszter oly szándékkal terjesztette elő e törvényjavaslatot, hogy a nevezett egyetemet még ez év folytán october hó elején tényleg megnyissa.

Magunk pedig azon nagy horderejű vívmányok koszorujába fűztük az egyetemet, melyek egyidejű tömeges létesülések által még ez év folytán, korszakot alkotni vannak hivatva Kolozsvár városa történetében.

A mint azonban a dolgok ma állanak, a miniszter nemes szándoka a meghiusulás pontján áll, s mi kénytelenek leszünk ama dicső vívmányok legszebb díszét nélkülözni, az egyetem ugyanis octoberig létre nem jö, nem jöhet.

Sürgösen s ismételve kérjük tehát a többször említett törvényjavaslat mielőbbi napirendre tűzését és letárgyalását. Különben ismét egy egész évet veszítünk az erdélyi, ugy is eléggé hátramaradt, köz-művelődés érzékeny kárára.

Kolozsvár, márcz. 23. 1870.

△ Tudva van, hogy a felső-fejérmegyei közelebbi események mily a legszélsőbbesség, s elmondhatni botrányig menő birlapi nyilttéri vitákra s feleselésekre nyújtott alkalmat, az is ismeretes, hogy a volt főispán ifj. gr. Haller Ferencz több tisztviselőt felfüggesztvén, végre magával a megyei képviselő bizottmányal is oly meghasonlásba jött, hogy annak a mult nyáron volt egyik közgyűlését felfüggesztette, illetőleg szokatlanul elnapolta, nem csoda tehát, hogy ezen feltűnő körülmények még a volt belügyminiszter idejében a kormányt arra indították, hogy Felső-Fejérmegyébe marosszéki főkirálybíró Mikó Mihály személyében kormánybiztosat küldeni talált szükségesnek.

Nem czélunk fejtegetni, hogy a kormány-

biztos működésnek mi volt az eredménye, csak annyit jegyzünk meg, hogy e működés a kormány-helybenhagyásával és helyesléssel találkozott, és csak azon tényt emlitjük fel, hogy ő Felsőge egy királyi határozatával a főispánt hivatalától az adok felhozása nélkül felmenteni méltóztatott.

Most, ugy látszik, a főispánnak e felmentése kezd a birlapi nyilttérén előtűnni, s mig gróf Haller Ferencz felől képviselő Csiky Sándor a képviselőház egyik közelebbi ülésében a belügy-miniszteriumhoz interpellatiót intézett, maga a volt főispán is ugyan a képviselőházhöz folyamodott, minél fogva kiváncsisággal nézünk elébe a miniszter felvilágosításának, s másfelől a ház határozatának, melyek gr. Haller Ferenczre nézve aligha lehetnek kedvezők.

A dolog ily állásában felesleges volna a részletekbe ereszkednünk, de nem tartóztathatjuk magunkat azon megjegyzéstől, hogy az 1847. dik évi pozsonyi XXIX. törvénycikkely szerint a közigazgatási tisztviselők a miniszteri felelősségnél fogva törvény útján kivül is elmozdíthatók, s e szabályt az unio iránt alkotott 1848-ki kolozsvári I. törvény-cikkely is utolsó pontjában kimondotta, minél fogva számos példa lett arra nézve, hogy főispánok s más közigazgatási tisztviselők hivatalaiktól egyszerűen felmentettek, tehát elég ok a miniszteri felelősségből folyólag magában már az, ha a miniszter egy főispán vagy más hivatalnok nézetit s eljárását nem osztja, vagy ha iránta bizalommal nem viseltetik.

Igy van az mindentűt, hol parlamentarizmus van, példának szolgálhat legközelebből a Franciaországban követett eljárás is, hol az Ollivier-miniszterium felfüggesztése után a prefect és más hivatalnok lön elbocsátva. E kérdés, tudunk szerint, sehol sem tartatik olyanak, melyet vitatni vagy pedig a minisztert ezért kérdőre vonni lehetne.

Gymnasiumot-e, vagy real-tanodát Brassónak?

Leccsendesült a kultusminiszter budgetje felletti vita, melynek hullámai egyébirant drága gyöngyöket hoztak felszínre; magasatos eszmék nyertek kifejezést, melyekben ugyanazon törekvés lelkesíté mind a jobb, mind a baloldal férfait, t. i. nemzetünk kulturájának előmozdítására.

A viták alatt alkalmunk vala hallani Brassó város érdemes képviselőit is; először a Babea román képviselő állításait ezafelő Wächter Frigyes, aztán a nagyra becsült Böschest. Mindketten melegen tolmácsolták Brassó város érdekeit, egy ott felállítandó realtanodát illetőleg.

E beszédek hallva legott feltűnt előttünk az a körülmény, hogy ha nem is egész Brassó, de magyar lakóinak kívánalma s a derék követek sürgetése közt ellentét mutatkozik, mit röviden tisztázni annál inkább szükségesnek látok, minél hőbbben óhajtom Brassó városának s benne különösen a magyarság szellemi és anyagi jólétét.

Tudjuk, hogy a mult évben a brassói magyarok, nem tudom minő elvből s kinek javaslatára közvetlenül a kultusminiszterhez egy magyar aláírással ellátott feliratot nyújtottak be, melyben „magyar állam gymnasium” kéretik; most pedig Brassó országgyűlési képviselői realtanodát sürgetnek.

A különbség e két kívánalom közt szembe-ötöl, s mivel bizton hiszem, hogy e kívánalmak mindketteje egyhamar nem teljesül, kérdés: melyik maradhat el s melyik szükséges annyira hátramaradt köz-művelődésünk előmozdítására.

Mi a gymnasiumot illeti, e mellett egyéb mi sem szól, mit maga ama felirat is fölemlit, „hogy tanulhassunk magyarul;” de ez még nem elég, mert e cél egy realtanodával is elérhető, ha azonban a helyi viszonyok és érdekek, hogy t. i. Brassó kiválólag iparos város, az említett gymnasium szükségé csak annyiban mutatkozik, a mennyiben kívánatos, hogy egy ilyen is létezzék a netalan gymnasialis ismereteket szerezni akarók számára; kiknek száma különben nem igen nagy, mert sokat mondok, ha állítom, hogy a tényleg iskolába járók 10% osik a gymnasialis osztályokra. Megtörténik ugyan, hogy az aló osztályokban nagy számu hallgatókkal is találkozhatunk, de e szám a következő osztályokon át annyira megfogó, hogy már a felgymnasiumban az említett arány világosan feltűnik.

Ennek oka természetesen az, mert a szülék nagyobb részt iparosok lévén, gyerekeiket is e téren igyekeznek képezni s az iskolából kivéve mesterségre adják, de hogy minő képzettséggel, azt fölösleges mondani; bizonyára nem olyannal, minőt nyertek volna ugyanannyi idő alatt egy jól rendezett realiskolában.

Továbbá szemügyre véve még azt is, hogy jelen korunk az ipar fejlődését egészen a tudománytól teszi függővé s a routine nem versenyezhet többé a tudomány alapuló iparral. Minden azt bizonyítja, hogy ezen iparos város törekvése és igyekezete nem lehet más, mint egy ily intézet alkotásában összpontosítani minden erejét. Ha ezt nem teszi, az idegen gyártmányokkal nem versenyezhetvén, nem hogy terjeszkedhetne, új piacokat szerezhetne, hanem az eddigieket is mások foglalandják el. Ha Brassó iparosai, különösen a magyarak, kik nem megvetendő szerepet játszanak gyármanyaikkal a közforgalomban, miután a távol keletet látják el, kimentheti eddigi helyzetük, de most már elfogultan ignorálni valódi szükségüket s attól eltérő intézményekre pazarolni, vagy legalább elforgácsolni erejüket, együgyűség lenne.

Hagyjuk el egyelőre legalább a hosszadalmas, sok költséggel járó s mégis szükségünket ki nem elégítő gymnasiumot, annál inkább, mert a város kebelében, tudomásom szerint, három ilyen van, mig minden realtanítás az evang. alrealtanodában összpontosul. Igyekezzünk ilyennek létesítésén s ne feledjük e mellett népnevelésünket sem, mint mindennek alapját. Különösen a magyarságnak ajánlom ezt, mert valójában elhagyottabb állapotban sehol sem tudok népiskolát. E tekintetben, hogy silány magyar népiskoláinkat a kívánalom színvonalára emeljük, csak egyetlen módot ismerek, s ez az, hogy tegyük semmivé ama titkos, de mégis ismert kéz hatását, melynek sikerült a felekezeti-ség merevségét Brassóban is fenntartani — és nyilvánítsuk mi magyarok iskoláinkat községieknek, mert a csekély számu megosztott felekezetek nem képesek egyenként jó iskolát fenntartani, mig vállelve, egyesített erővel célzt érhetünk.

Ennek keresztülvitele annál könnyebbnek látszik előttem, mivel már a kért állam-gymnasiumra nézve le látszottak mondani Brassó magyar polgárai a merev felekezetiiségről, ha pedig erre képesek valának, minő következetlenség lenne ez üdvös elvet általában el nem fogadni.

Jó községi iskola s Brassó város képviselői által melegen sürgetett realtanoda az, mi törekvésünk fő tárgyát kell hogy képezze.

Zágoni Gábor.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése marcz. 15-én.

Elnökök: Somssich Pál.

Jegyzők: Majláth István, Széll Kálmán, Jámor Pál.

A kormány részéről jelen vannak: Andrássy Gyula gr., Bedekovich Kálmán, Eötvös József b., miniszterek.

A jegyzőkönyv észrevétel nélkül hitelesítettik. Napirenden van a honvédelmi ministerium költségvetése feletti részletes vita, még pedig rendkívüli szükséglet.

Megszavazatik minden vita nélkül: Lakatnyák felszerelésére 82 zászlóaljra — 1000 frtjával 82,000 frt.

Raktárak felszerelésére 82 zászlóaljra 200 frtjával 16,400 frt.

A pótlózási 1870. évi jutalomdíjakra 3584 lóra 30 frtjával 107,520 frt.

A rendkívüli szükséglet utolsó tételének megszavazása felfüggesztetett, azon okból, mert a honvédelmi miniszter, ugy annak megbizottja az államtitkár nem volt jelen.

Megszavazatik minden vita nélkül a horvát szlavon dalmát miniszterium költségvetésében előirányzott 52,500 frt ellenében 44,900 frt.

A pénzügyi bizottság ezen levonást azzal indokolá, hogy ezen miniszteriumból több hivatalnok az egyes miniszteriumok horvát osztályába fog áttétetui.

Megszavazatik ezután még a honvédelmi miniszterium költségvetésében felfüggesztett utolsó tétel is, minthogy Kerkapoly Károly államtitkár, Ghyecz Ignác képviselőnek erre nézve a kellő felvilágosítást megadta.

Következik a finnei kérdés tárgyában kiküldött országos bizottság jelentésének tárgyalása.

Horváth Mihály előadó: T. ház! Több hét előtt volt már szerencém benyújtani a finnei kérdés ügyében kiküldött országos bizottság jelentését.

Annyi idő telt el azóta, hogy a t. ház minden tagja eléggé tanulmányozhatta az ezen irományokban foglalt kérdést; másrésről a jelentés annyi részletekkel iparkodtam szerkeszteni, hogy az teljes világot vessen a lefolyt tárgyalások minden fásisaira, ugyannyira, hogy bihetem, mikép a tisztelt ház minden tagjának teljes tudomására jutott mind a tanácskozás folyama, mind azon kér-

dések, melyek felett a vita tartatott; ugy hogy most nem látok szükségesnek egyebet, mint hogy ezen jelentés a t. ház előtt felolvassassék.

Mintán jegyző által a jelentés felolvasatott, előadó csupán azon észrevételt teszi még, hogy a jelentés utolsó tételében ezen szó: „utasítaná“ e szóval „felhatalmazná“ cserélőssék fel. Mi el is fogadtatott.

Várady Gábor: következő javaslatot tesz: „A fumei kérdés ügyében kiküldött magyar bizottság jelentése tudomásul vétetvén, felhatalmaztatik a miniszterium, hogy addig is, míg a függő kérdések véglegesen megoldhatatlanok, egy provisoriumot állítson fel oly módon, hogy a királyi biztos működésének megszüntetésével, haladék nélkül nevezzen ki kormányzót; továbbá a miniszterium Fiume város és kerülete közigazgatását vegye át és intézze, Fiume vármegye pedig adassék át az autonóm horvát kormányának. Végül utasittatik a kormány, hogy miután a közös ügyek elintézése, kereskedelmi és tengerészeti tekintetben fenakadást nem szenvedhet, az említett kereskedelmi és tengerészeti ügyek ellátásáról is kellőleg gondoskodjék.“

Andrássy Gyula gr. miniszterelnök: T. ház! Várady Gábor t. képviselő ur egy indítványt nyújtott be a t. háznak. Én azon indítványt, a meny-nyiben az ugyanazonos a bizottság javaslatával, a kormány nevében szívesen elfogadom, annak is beismerésül, hogy e tekintetben a két párt közt különbség nincs, a mit én mindig, minden alkalommal igen szívesen fogadok. (Helyeslés.)

Mi ezen indítványt magunk részéről szívesen fogadjuk el, de csak azon feltétel alatt, hogy a benne foglaltakat akkor fogjuk végrehajtani, midőn e tárgy egyszermind a horvát-országgyűlés által is tárgyalatott. (Helyeslés jobb felől.)

Tisza Kálmán pártolja Várady javaslatát. Deák Ferencz: T. ház! Akkor, midőn Horvátországgal az egyezés megkötött, szerencsés voltam én is tagja lenni azon küldöttségnek.

Az egyezés több hosszas tanácskozás után sikerült, ugy a mint az törvényben van iktatva. Csak egy kérdés maradt fenn elintézetlenül, s ez Fiume város és kikötőre nézve maga a kezelés módja, mert az elv, hogy ugy tekintessék, mint külön test, törvényben ki van mondva.

Ismét tagja voltam a t. ház megbízásából azon küldöttségnek, mely Magyarország részéről ki volt küldve, hogy e kérdést Fiume város és Horvátország küldöttjeivel együtt barátságos egyezés útján kiegyenlitsék. A kiegyenlítés, fájdalom, nem sikerült. Részünkről semmi sem lön elmulasztva, hogy az egyezés létrejött, mert mi elmentünk a végős határokig, sőt odáig mentünk, hogy annak az általunk is elfogadott egyezkedésnek né mely pontjait mi magunk sem szeretjük. Ohajtottunk volna, hogy ez másképp történjék, de nem történhetett, mert egy részben talán a fumeiek is mást ohajtottak; — de azok mégis jobbra elfogadták volna a mi nézeteinket, — hanem Horvátország követői azt mondták, hogy ők a mi nézeteinkbe véglegesen bele nem egyezhetnek. A kérdés tehát függőben maradt. Arra nézve, hogyan kezeltsék Fiume, a törvény semmit sem rendel, csak elvet mond ki, de annak mikénti alkalmazásáról nem rendelkezik. Ha az országgyűlés akkor, midőn kiküldötte ezen deputatiót, azt akarta volna, hogy addig is a törvénynek azon kifejezése, hogy „tanquam separatam corpus“ így vagy amugy léptetessék életbe, ezt bizonyosan kimondta volna: de ezt nem mondta ki, mert az egyezkedésre bízta, és azt az állapotot, mely akkor tényleg fenállott minden egyezkedés természeténél fogva függőben kellett tartani, s azt egyoldalul megváltoztatni nem lehetett. Most nem sikerülvén az egyezés, hogy áll előttünk a dolog?

Abba a provisoriumba, mely itt javasoltatik, beleegyeztek a deputatio minden alkatrészei, a horvátok is, a fumeiek is, mi is. Tehát ez kölcsönös egyetértéssel készült javaslat, mert hiszen csak javaslat. Már most a t. ház határoz. És micsoda alternatívái vannak? — Vagy azt mondja, hogy elfogadjuk ezt a provisoriumot, vagy azt mondja, hogy visszavetjük.

Ha visszavetjük, vagy azt mondja, hogy tovább is a mostani állapot maradjon fenn, vagy azt mondja, hogy nem tekintve Horvátország beleegyezésére, vagy nem egyezésére, a törvénynek kimondott elvét gyakorlatilag is ugy kell végrehajtani, mint azt talán sokan ohajtanák Fiumében is, itt is, de a miben a horvátok természetesen ellenkeznek. Arra, hogy azt mondjuk: igen is, elfogadjuk ezen provisoriumot, egyik alap az, hogy abba a deputatio mindhárom alkatrésze, és hogy Horvátország küldöttjei is beleegyeztek. Mi a cél? a végleges kiegyezés könnyítése, és lehetővé tétel; ez az egyik főczél. A másik, igen fontos cél pedig az, hogy addig is a nyugalom és béke lehetőségig fenntartsassék, s a kedélyek olyan izgatottsága, mely a végleges kiegyenlítést lehetlenné vagy rendkívül nehézé tenné, elkerültsék. (Élénk helyeslés) Melyik mód felel meg ennek? melyik módon érhetjük el előbb ezen két végezelt? ugy-e, ha azt a provisoriumot elfogadjuk, melyet a három résznek küldöttsége már ideiglenesen elfogadott, helyesnek tartott; vagy azt, a mi egyenesen és határozottan Horvátország ellen van irányozva? Sok keserű levél ittunk meg a vizsgálóknak. Ma

gyarország és Horvátország közt, és valóban minden honfi örült, hogy az egyezkedés Horvátországgal annyira, mennyire sikerült. Most a fumei kérdésre nézve vagy azt mondani, hogy az eddigi állapot tartassék fenn, a mely, mondhatom — a legrosszabb állapotok közé tartozik, — vagy azt mondani, hogy nem tekintve Horvátország érzelmeit, érzékenységét, ellenszegülését, tetteleg bele menjünk, ugy hiszem, egyik sem helyes, midőn előttünk van annak lehetősége, hogy ezen provisoriumba ők is bele fognak egyezni és a dolog megérve, mégis eldöntethetik. (Helyeslés.) Van egy harmadik út: a most javaslatba hozott provisoriumot elfogadni. Mit fognak a horvát országgyűlésen az iránt végezni, azt én előre nem mondhatom, annyit azonban mondhatok: bizony több mint valószínűség, hogy a mit küldötteink a javaslatba hozott provisoriumra nézve kijelentettek, azt ők is el fogják fogadni; hanem azt, a nélkül, hogy a jövődöbe látnék, határozottan mondhatom, hogy ha a másik utat akarjuk követni, csak fegyveres erővel vihetjük azt ki. Vajjon az ország, a monarchia helyzete és az európai körülmények indicalják e hogy e kérdésben oly lépéshez nyuljunk, mely az extrémig vezethet? Én törvényellenesnek nem tartom azon provisoriumot, a mely most javaslatba hozatik; provisorium ez épen ugy, mint a mostani állapot; csak hogy jobbnak tartom, mint a mostani állapotot, mert miud a három rész küldöttségének hozzájárulásával, beleegyezésével állapított meg; hozzájárul az, hogy még, a mint remélem, Horvátország szintén elfogadja. Én tehát nem törvényellenesnek, hanem az ország érdekében nagyon indicaltnak látom, hogy azon provisoriumot fogadjuk el, melylyel valószínűbb, hogy a béke és az egyetértés közöttünk fenntartatván, a kérdést véglegesen is talán hamarabb lehet megoldani. (Élénk helyeslés jobb felől.)

Ezután felszólal Tisza K. de Deák Ferencz kellően refutálja a közbeszólót.

A kérdések feltovése után a kérdés iránt hosszas vita támadt

Deák Ferencz e közt következő módosítványt terjesztett elő Várady G. határozati javaslatához: E szó „haladéktalanul“ maradjon ki s a végén e szó helyett „utasítsassék“ tétessék „hatalmaztassék“ fel.

Horvát Mihály: A bizottság részéről kötelességemnek tartom kijelenteni, mint annak jegyzője, hogy a felolvasott indítvány mindenre nézve tökéletesen megegyez a benyújtott irományokkal.

Hogy ezen előbb felolvasott utolsó pontjában a jelentésnek mindaz szóról szóra nem foglaltatik, a mi az indítványban van, az igen természetes, mert ugyanazon elvek, melyek az indítványban foglaltatnak, elsősorban a jelentés több pontjában foglaltatnak. Egyetlen egy szó az, mi az indítványban van, s a jelentésben nincs; a jelentésben t. i. nincs meghatározva az időpont, mikorra léptesse életbe a kormány azon provisoriumot, melyet a t. ház elfogadásra ajánl; ellenben Várady Gábor képvis. társunk indítványa szerint, az haladéktalanul volna létesítendő a kormány által, Horvátország meghallgatása előtt.

Én t. ház azt vélem, hogy azon bizottságnak, melynek szerencsés voltam jegyzője lenni, véleménye szerint nyilatkozom, midőn azt mondom, hogy miként nekünk, a magyar bizottságnak kötelességében állott jelentést tenni az országgyűlésen a bizottságnak lefolyt tanácskozásai és munkálatairól, szintugy a horvát bizottságnak is kötelessége jelentést tenni Horvátország országgyűlésének, és csak méltányosságát követ el a mi országgyűlésünk, midőn bevárja az időpontot, melyben Horvátország országgyűlése meghallgatta a maga bizottságának jelentését. Ennélfogva tehát itt csak az időpontról van szó, mert az indítvány a jelentéssel minden elvre és minden egyes provisorialis pontra nézve tökéletesen megegyez.

Elnök: Felteszi ezután a kérdéseket.

A többség elveti először Várady G. hat. javaslatát; második szavazás alkalmával pedig elfogadják azt Deák F. módosítványával együttesen.

(A szelsőből a jobboldallal szavazott.) Ülés vége déli 12 órakor.

A képviselőház ülése márcz. 17-én.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Majláth István, Széll Kálmán, Jámor Pál.

A kormány részéről jelen vannak: Horváth Boldizsár, Lónyay Menyhért, Gorove István miniszterek.

A jegyzőkönyv észrevétel nélkül hitelesítettik. Széll Kálmán felolvassa a beérkezett kérvényeket. A kérvényi bizottsághoz utasítottatnak.

Elnök: A központi bizottságnak jelentését méltóztatassanak meghallgatni.

Urházy György a központi bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém a központi bizottságnak jelentését, az osztályok által tárgyalat törvényjavaslatokról, a t. háznak bemutatni. (Olvasza a központi bizottság jelentését: a postajövedékek 1869-dik évi kiadásainak fedezésére szóló póthitel megadására; 6 Felsőge udvartartásának költségeiről; a magyar koronához tartozó tengerparti hajózási és kereskedelmi ügyek rendezéséről, valamint a pénzügyi törvények ideiglenes fenntartása

iránt az országgyűlés mindkét háza által elfogadott törvényjavaslat második §-ának módosítása tárgyában. Továbbá a volt kormány közgei nyugdíjáról szóló törvényjavaslat tárgyában.)

Az osztályok előadóból alakult központi bizottság jelentése a volt központi kormány közgeinek nyugdíjáról szóló törvényjavaslat tárgyában. A központi bizottság tárgyalása alá vevén a volt központi kormány közgeinek nyugdíjáról szóló törvényjavaslatot, mind az 1868. XLVII. törvényezik értelmében, mind a pénzügyi bizottság véleménye után általán oda nyilatkozott, hogy ezen nyugdíjak jogilag nem terhelhetik a magyar korona országait, s csak politikai és méltányossági tekintetek azok, a melyek ezen törvényjavaslat elfogadására nézve irányadók lehetnek.

Ezen tekintetből a központi bizottság elfogadandónak vélte a törvényjavaslatot, annyival inkább, mert már az idézett 1868. XLVII. t.czikk 2. §-ánál fogva arra utasított a miniszterium: „hogy ezen nyugdíjakról részletes összeírást és kimutatást készítvén, mind ezt, mind a nyugdíjak mi módon leendő fedezésére vonatkozó javaslatát terjeszse az országgyűlés elé.“

A törvény ezen világos rendelkezésének megfelelőleg a volt központi kormány alkalmazott tisztviselők és szolgák, ugy szintén özvegyeik és árváik névjegyzéke nyugdíj-jelentéseikkel együtt az 1870 dik évre előirányzott államköltegvetéshez csatolattak; míg az előterjesztett törvényjavaslat nem csak azt állapítja meg, hogy kik tartoznak a nyugdíjelvezők közé, hanem egyszermind megalapítja azon arányt is, a mely szerint a magyar korona országai, tekintettel 6 Felsőge többi országaira, ezen nyugdíjterhehez járulnak. Ezen arány Ausztriát illetőleg 77%, Magyarországra nézve 23%.

Tehtéte tehát mindezen arányt, mind az 1868. XLVII. törvényezik világos rendelkezését: a központi bizottság általánosságban és részleteiben ez utóbbiakat illetőleg a pénzügyi bizottság által ajánlott módosításokkal a törvényjavaslat elfogadását ajánlja, a annak kiigazított példányát tisztelettel idezárja.

Kelt Pesten, márcz. 15. 1870.

Urházy György, a közp. bizottság előadója. Elnök: T. ház! Az osztályokból alakult központi bizottság véleményezése szerint mindezen törvényjavaslatokat elfogadásra ajánlja, a mint azokat a pénzügyi bizottság megváltoztatta; a 4-dikben semmi változtatás nem történt, ezt újra nyomatni nem szükséges; a másikkban a közös nyugdíjakra vonatkozólag vannak változtatások, ennek kinyomatása iránt rendelkezni fogok és a t. ház meg fogja engedni, hogy ezeket minél előbb napirendre kitűzzem.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter: Mintán a t. ház határozatot méltóztatott hozni az iránt, hogy a miniszteriumok költségvetésében előforduló nyugdíjak kérdése az összes budgettételek tárgyalása után vétsessék fel, és az idő amugy is igen rövid, szükséges volna, hogy az e feletti tárgyalás mielőbb megkezdessék; a központi bizottság jelentésében azonban két oly törvényjavaslat foglaltatik, a melyek iránti határozat hozatalnak a nyugdíjak kérdése fölötti tárgyalást meg kell előznie: ugymint a legfőbb udvartartási költségekről és a közös nyugdíjakról szóló törvényjavaslatoknak. Bátor vagyok ennél fogva a t. házat arra kérni, méltóztatassék az említett két törvényjavaslatot minél előbb napirendre tűzni. (Felkiáltások: Holnap.)

Hogy azok tárgyalása után a nyugdíjak kérdése vétethessék föl. (Helyeslés.)

A ház szombatra tűzi ki a nevezett két törvényjavaslat tárgyalását.

Elnök: Ezután felkéri az osztályokat, hogy a hozzájuk utasított törvényjavaslatokat vegyék ma és holnap tárgyalás alá. Holnap csak rövid ülést tart a ház, melyben a hátralevő kérvények fognak 10—11 óráig tárgyalatni.

A képviselőház ülése márcz. 18-án.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Széll Kálmán, Majláth István, Jámor Pál.

A kormány részéről jelen vannak: Lónyay Menyhért, Mikó Imre gróf, Bedekovich Kálmán miniszterek.

A tegnapi ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök bejelenti a beérkezett irományokat.

Stoll Károly, Schwarz Gyula kérvényeket nyujtanak be, melyek a kérvényi bizottsághoz utasítottatnak.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter jelenti, hogy kész válaszolni Deák Ferencznek minapi interpellációjára, de mivel itt ugyanazon érveket kellene elmondani, melyeket később a kérvényi bizottság jelentésénél azon kérvény tárgyalásánál, mely Pest városa közönségének az új építkezésekre, az 1865—67. törvényezik által elrendelt teljes adómentességnek az 1868. évi 50,505. szám alatt kelt pénzügyminiszteri rendelet ellenében fenntartás, esetleg ugyanazon törvények magyarázatáról szól, kérni a házat és az interpellálót, nem egyeznék-e bele, hogy ezen indokokat az említett kérvény tárgyalásánál sorolhassa elő.

Deák Ferencz, mint interpelláló, belenyugszik; így a ház is.

Zsedényi Ede, mint a kilencedik osztály elnöke, hogy ez osztály a Simay és társai által az

erdélyi út- és hidvámok eltörlése tárgyában benyújtott törvényjavaslatot nem vette tárgyalás alá, mert itt egy állambevétel megszüntetéséről levén szó, előzetesen a pénzügyi bizottság által véli tárgyalandónak.

Hosszas vita után, vajjon az osztályok tárgyalják-e ezen javaslatot közvetlenül, vagy a mint a ház elnöke azt tegnap kimondotta, vagy pedig a pénzügyi bizottság mondjon-e előbb véleményt

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter szintén a pénzügyi bizottsághoz kívánja utasíttatni.

A ház végül e javaslatot a pénzügyi bizottsághoz utasítja.

Érköly Adolf: a központi bizottság előadója olvassa a bizottság jelentését az ipartörvényjavaslatról. Az általános rész az alapulvül kitűzött nemzetgazdasági elveket, a részletes rész a tett változtatásokat sorolja elő.

Ezen jelentés ki fog nyomtatni.

A ház napirendre tér. Tárgya a hátralevő kérvények elintézése.

Hajdu Ignác és Halmossy Endre olvasásuk a kérvényi bizottság (XI. és XIV.) jelentéseit számos kérvény iránt, melyek elintézés és illetőleg használat végett az egyes miniszteriumokhoz áttétetnek.

Pest város közönsége: Az új építkezésekre az 1865/7 dik törvényezik által elrendelt teljes adómentességnek az 1868. évi 50,505. szám alatt kelt pénzügyminiszteri rendelet ellenében fenntartása, esetleg ugyanazon törvények magyarázata iránt. A pénzügyminiszteriumhoz tétetik át.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter az 1865/7. t. czikket értelmezve hosszas beszédében, de Deák Ferencz kimutatja, hogy az új építkezéseket a házadó urbéri kárpótlásra fordítandó 30% a sem terhelheti, mert a törvény szerint ez nem képez külön adómentet.

Szólottak még Tisza Kálmán, Zsedényi Ede, Halmossy Endre előadó, Csanády Sándor és Lónyay Menyhért pénzügyminiszter.

Elnök: Feltevéen a kérdést, a ház a kérvényi bizottság véleményét fogadja el, s e szerint ezen kérvény a pénzügyminiszteriumhoz utasíttatik.

Halmossy Endre előadó felolvassa 202 magyarországi orthodox zsidó község, továbbá szatmár-németi és Pápa város hitközség és Paszkecs Jónás és Gumbó Jakab kérvényeit, melyekben kéri, miszerint régi hitközségi alkotmányuk mellett megmaradhassanak, és hogy a congressusi szabályzat rájuk ne kényszeríttessék.

A kérvényi bizottság esedezők kérelmeit méltánylandóknak s panaszaikat mielőbb orvoslandóknak találja és véleményezi.

Deák Ferencz: A mózesvallást követők, ugy látszik, itt Magyarországon is két különböző felekezetre osztottak; az egyik a másiktól, a mint azt magok állítják, valóságos dogmaticus kérdésekben is különbözik. Ők aziránt, ugy tudom, megkérdettek számos külföldi tekintélyes rabbit, és azok nézete is az, hogy a két felekezet közt valóságos dogmaticus különbség létezik.

Már ha a vallásabadságot csakugyan ohajljuk, ha azt elvben is kimondtuk, ha ohajtvá várjuk azon törvényjavaslat mielőbbi beterjesztését, melyben a vallásabadságnak terjes mértékbeni gyakorolhatása bővebben ki lesz fejtve, melyben az is valószínűleg ki lesz mondva, miszerint minden felekezet egyetülése útján külön alkotmáson testület, én nem csak helytelen és károsnak, de jeltalannak is tartanám, ha két oly felekezetet, mely egymástól dogmákra nézve is különbözik, egy egyház, egy testület alá akarók szorítani. (Helyeslés.)

Természetes resultatuma a vallásabadságnak az, hogy a kik csakugyan dogmákban különböznek egymástól, külön felekezeteket alkothassanak. (Helyeslés.) Fordulhatnak elő kérdések: alapítványok és felekezeti egyéb dolgokról, ezeket magok közt egyezsége útján intézhetik, sőt hogy ha meg nem tudnának egyezni, követhetik azon módot, mit az ó hittiek két nemzetiségű felekezetei tettek, hogy bíróság döntessék el azon kérdéseket; nekünk ez ellen legkisebb ellenvetésünk sem lesz; hanem azon kérelmek, hogy ne kényszeríttessenek, azt hiszem, tökéletesen méltányos. Én elfogadom a bizottság véleményét. (Helyeslés.)

Elnök: Feltevéen a kérdést, a bizottság véleménye elfogadtatik.

Felolvastatnak még a X. sorjegyzékben foglalt kérvények s a bányászati tanító egyesületnek a néptanítók sorsának javítása iránti kérvénye; utóbbi a vallásügyi miniszteriumhoz utasíttatik.

Ezzel az ülés déli 1 órakor eloszlott.

Népnevelési ügy.

Küküllőmegye. Sz.-Dányán, márcz. 10.

E hó 8—9 kén tartotta ülését e megye iskolatanácsa Gáspár János főtanfelügyelő és kir. tanácsos úr elnöklété alatt. A népnevelés annyira közügy, hogy minden mozzanat, mely annak emelésére történik, a nyilvánosság; azért igénybe veszem becses lapját e gyűlés folyamáról bár rövid kivonat kiadására. Az idő mostohasága és útnak teljeseen járatlansága miatt ugyancsak három nem helyt lakó vett részt a tanácskozásokban, mindazonáltal 15 iskolatanácsos volt jelen. A névsor olvasása után négyen leteszik az esküt. Főtanfelügyelő úr jelenti, hogy az ágostai vallásfelekezet többszöri sürgetése

BCU Cluj-Napoca.

daczára sem választotta meg felekezeti képviselőjét, erre még újabb felezővitára kéri fel az iskola-tanács ő mlgát, és ha ennek sikere nem lenne, azon esetben a vallás- és közoktatási ügyér által kívánja szorgalmazni. Főtanfelügyelő úr az egész iskolatanács feszült figyelmével kiejtett jelentését olvasta e megye 1869. évi tanügyéről, e jelesen szerkesztett, a népnevelés szent ügyétől áthatott jelentés jegyzőkönyvre vétetett. Egyelőre külföldi statisztikai adatokat, míg az teljesen nyomtatásban megjelenne. Szomorok ugyan ezen számok, de például azok, kik még most is felekezeti szellem-ből kiindulva gátot vetnek az 1868-iki 38. d. törvényezikk végrehajtásának, legyen az tükör nekik, melyben 22 éves korlátlan működésük eredményét megtekinthetik. Két évtized mulasztása után a törvényhozás legnemesebb intenciójával szemben indokolatlan féltékenységre. Valóban nagy szó, de más képen nem indokolható a féltékenység, csak a val, hogy a nép miveltetését még korainak tartják. De áttérünk az adatok közlésére, azon előrebocsátással, hogy ezen adatok az egyes vallásfelekezetek és községek nem épen teljesen hiteles kimutatásaiából van merítve a főtanfelügyelő jelentése szerint. E megye nyolc járásának népessége volt 88,317. Tanköteles gyermek 6—12 évig 5529 fű, 5081 leány (összesen 10,610); 13—15 évesek 2622 fű, 2330 leány (összesen 4952) valamennyi tanköteles gyermek 15,562. Vallás szerint r. kath. 410, gör. kath. 5549, helv. hitv. 2761, unitárius 787, ágostai hitv. 2487, gör. kel. 3437, végre izraelita 131. Ezekből tényleg iskolába járt 4808 fű, 3465 leány, összesen 8273, vagy is ebből levonva 700 oly tanulót, kik 10 helységben iskolába járóknak jelentettek be, azonban utánjárás után az ellenkezőnek bizonyult 7573; tehát az összes 15,562 tankötelességre egyre-másra fele, szorosabban 7989 nem részesült semmi tanításban. Vallásfelekezetek szerint a tényleg iskolába járók: róm. kath. 206 (a tankötelességek fele); helv. hitv. 1034 (harmadánál több), unitárius 368 (felénél több), ágostai hitv. 2398 (szinte mind), görög e. és g. k. 3049 (egy-harmadánál több) izraelita 58 (fele). Nemzetiségre nézve mind az iskolába járók, mind a tankötelességek imígy oszlanak meg: 4089 magyar nyelvű tanköteles közül tényleg iskolába járt 1666, tehát felénél kevesebb; 2487 német ajkú közül 2398, tehát csaknem mind; 8986 román közül 3409, tehát több egyharmadánál. A megye területén volt a múlt évben a bérelt házakkal együtt 155 népiszkola, 188 rendes- és 6 segéd tanítóval, és így a tényleg járók közül esett egy tanítóra 39 növendék. — Megyének területéhez tartozó Erzsébetváros népessége 2454; tanköteles gyermek 6—12 évig 129 fű, 126 leány (összesen 255), 13—15 éves fű 41, leány 40 (összesen 81), valamennyi tanköteles 336; vallás szerint: örmény kath. 98, róm. kath. 60, görög kath. 138, helvét hitv. 22, ágostai hitv. 17, izraelita 1. Tényleg járt iskolába 94 fű, 66 leány, összesen 160, tehát fele a tankötelességeknek, — jelesen örmény és róm. kath. 84, gör. kath. 50, helv. hitv. 6, ágostai 20 (3 ebből idegen). Nemzetiségre nézve tankötelességek és iskolába járók így oszlanak fel 98 örmény nyelvű közül 53, 65 magyar nyelvű közül 37, 35 német ajkú közül 20, 138 román ajkú közül 50. Tanoda van négy, 8 rendes tanítóval. A megyei és Erzsébetvárosi 202 rendes- és segéd tanító közül 29 csak is tanítással foglalkozik, 173 sajátlag kántor és egy házi szolga egyszersmind, s a tanítószág csak mel-lék foglalkozása. Szomorító a tanítók nagyobb részének szegényesége. Szolgáljon tájékozásul, hogy a 202 rendes és segéd-tanító közül csak 5-nek van 300—500 forint, 11-nek van 200—300 frt, 34-nek van 100—200 frt, 48-nak van 50—100 frt, és így 104-nek van 50 frtnál kevesebb évi fizetése. E megyében és Erzsébetvárosban a 80 bérelt házzal együtt 159 iskola épület van, ezek közül alig van jó 52. A létező tanszobák fölszerelése, ide szá-mítva az Erzsébetvárosiakat is, kielégítő 11, közepesen 24, a többi 124 vagy hiányosan, vagy se-hogy. Ezek a statisztikai adatok megyénk népneve-léséről. Most áttérünk iskolatanácsunk jelen működéséről röviden elősorolni. Felirat határozatot a vallás- és közoktatási miniszteriumhoz, hogy folyó év aug. 1-től szept. 15-éig nyisson D.-Szt.-Már-tonban egy tanfolyamot országos költségen mindazon megyei felekezeti iskolatanítók részére, kik okle-véllel nem birnak. Egy kiküldött albizottmányi elő-leges tervezetet készítet egy D. Szt. Mártonban fel-állítandó felsőbb népiskolával összekötött vinczel-ler-képezde, pinzcekezelés- és gazdasági iskoláról, a tervezetet elfogadtatták és felkértek mind a megye bizottmányi-gyűlése, mind a megyei gazdasá-gi-intézet, annak behatóbb tanulmányozás alá vétele után, létrehozásában mindent megtenni. Re-méljük, hogy a magas kormány, ha mi magunk azt létrehozni nem leszünk képesek, támogatását nem tagadják meg, annál inkább nem, mert ezen, az újabb összeírás szerint, szinte 100,000 lakóval bíró megye egyetlen egy tanintézettel sem bír. — Fel-irat határozatot egy N. Enyeden felállítandó állam-tanító-képezde iránt. Felkértni határozatot a megye bizottmánya, hogy a népoktatást annyira gátló gyermekek általi pástoroltatás ellen tegyen rend-szabályokat. Felirat határozatot a vallás- és ok-tatási miniszteriumhoz, hogy a népiszkolák fenntartása alapján váltatnák meg a korsomajog or-szágos költségén és annak évi hasznosbéré fordít-

tassék a közös iskolák fenntartására. Ezek a megyei iskolatanács jelen működésének nevezetesebb tárgyai. Még mind a szervezés nehézségeivel küzdünk, jövőben, mintán szervezőtársaink is meg van-nak választva, ugyanis a felsőbb népiszkolai szak-osztályba: Szilvási Sándor, Vita Sándor, Pócsa Jó-zsef, Schuszer János, Nesztor József, Pintsiu Já-nos, Rediger Árpád. Az alsóbb népiszkolákban: Be-dőházi János, Kovács Dénes, Moldován János, Kis György József, Henning Frigyes, Popescu Patric, Farnos Elek, fényesebb eredményekkel kedveske-deud Pócsa József, iskolatanács-jegyző.

Hatósági élet.

Kolozs megye évnegyedes bizottmá-ny-gyűlése március 21. és 22-én folyt le, s daczára a járhatatlan utáknak, kivált az első na-pon, elég népes volt.

A tárgysorozatot mult számunkban említettük. A leiratok közül kiemeljük azt, melyet Raj-ner Pál belügyminiszter úr miniszteri széke elfog-lalása alkalmából intézett a megye közönségéhez, melyre ez elhatározta üdvözlő felirattal felelni; to-vábbá fölemlítettük még egy pénzügyminiszteri le-iratot az adóexcentiók költségeire vonatkozólag, mely alkalmat adott a bizottmányi-gyűlésnek ki-mondani azt, hogy a politikai tisztviselőt az adó-excentióknál közreműködésért semmi díj sem illeti.

Egy kir. biztosi leirat, s illetőleg honvédpá-rancsnoksági átirat folytán elhatározták a megyé-ben gyűlést rendezni a honvéd-zenekarra, a fel-ügyeletet e részben főispán úr vállalván el.

A közigazgatási tisztviselők jelentései közül a főbírói a következő adatokat szolgáltatja:

A telekkönyvi előmunkálatok eredménye a megyét illetőleg: 208 községben félértéket 536,436 adórészt, ebből telekkönyvileg jószágtétté alakít-tott 24,322 — egyes részletekből álló telekkönyvi jószágtétté 28,711; telekkönyvi jegyzőkönyv nyit-tatott 40,491, mely szám ugyanannyi birtokost kép-viselt az összeírás alkalmával Ezen munkálat ke-rült 25,029 frt 66 kbrban.

A népnevelés mikénti állását a következő számok mutatják: van a megyében összesen 22,981 iskoláznivaló gyermek, ebből tanult 9918, parla-gon nő 13,063. A kívánnivaló tehát e részben itt is úgy, mint hazánkban még csaknem mindenütt, eléggé megvan.

Az adóhátrálék nagy számot mutat fel: ösz-szesen 257,305 frtot, ennek azonban leginkább az 1864., 1865. és 1866-ban uralgott szükség, s ille-tőleg szűk termés és oka, mennyiben nevezett éve-ken át adót nem fizettek, s így a hátrálék egy-másra gyűlt.

A kihágások rovata 2195-öt, a gyújtásoké 61-et jelez.

Végre kiemeljük még, hogy 1869-ben a tiszt-séghez beadott 6374 ügydarab, miből ellátottat 6344.

A jelentésnek a helyszinelési munkálatokra vonatkozó részéből fájdalommal kellett értesülnünk arról, hogy a helyszineléssel megbízott egyének nem mindnyájan bírják a kellő szakképzettséget és tapintatot, minek aztán a terheket viselő népre nézve különösen az szomorú eredménye van, hogy sokkal későbbben végzik el néhol a munkálatot, mint a hogy más körülmények közt elvégez-niök lehetne, s e szerint Kolozs megyére nézve leg-alább nem áll a telekkönyvi igazgatóságának a „M. Polgár“ban nemrég közölt azon nyilatkozata, mely szerint a munkálatok gyors előhaladását a mivelletlen nép akadályozza, s az akadályt a poli-tikai tisztviselők kellő erélyvel félrehárítani nem igyekeznek.

Az alispáni jelentés a sorozással foglalkoz-ván, kimutatja, hogy a sorozás Kolozs megyében január 31-ken kezdődött s március 10-ken befe-jeztetett; eredménye lett, hogy a megyéből 493 egyén a rendes hadsereghez, 244 pedig a honvéd-séghez soroztatott be.

A törvényeségi elnök jelentéséből kitűnik, hogy a törvényeségi polgári osztályánál 1869-ben 8138 ügydarab volt munka alatt, ebből ellátott 8033-at; s így ájtott a jelen évre 105, — a bün-vádi osztályánál volt 636 ügy, melyekből ellátottat 334, ájtott tehát 302.

Vég tárgyalás volt 105, s elíteltetett 169. egyén. Az egyes bíróságok közül a gyalui nem mutat fel hátrálékot, a mocsinál pedig csak 6, a b.-hunyadi-nál 63, s a tekeinél 38 ügydarab van hátrálékul feljegyezve.

Délben gazdag főispáni asztal fogadta a bi-zottmányi tagjait. A toasztok sorát főispán úr nyi-totta meg, zajos éljenek közt üritvén poharát ki-rály és királyné ő Felsegeikért; ezután törv.-széki elnök Biró Pál köszöntött fel ugyancsak lelkes él-jenzés kíséretében gr. Péchy Manó királyi bizos-urért, mint azon királyhágóntúli államférfiúrt, ki a királyhágónnenni rész viszonyait tüzetesen ta-nulmányozta, ismeri, s annak érdekeit annyira szí-vén viseli; továbbá a megye főtisztje poharát emelt a jelenlévő Ketheli József tanfelügyelőért és ez vi-szont az előbbiért. Volt felköszöntés Graef honvéd-tábornokra is.

Délután választás folyt, melynek eredményét mult számunkban említettük.

A gyűlés második napja ismét választással kezdődött, a tegnapi választás folytán két hely, a mocsai-járási szolgabíró és a bácai-járási segéd-szolgabíró ürlvén meg. Megválasztott szolga-bírónak palatkai Dózsa Sándor, segéd-szolgabírónak Végh István.

A tegnapi kiküldött bizottságok megtévént je-lentéseiket; a vita ezek körül folyt.

A tisztség több ügyben, még 1868-beli ügyek-ben is interpelláltott; mely interpellációkra közíg-főbíró Matskái Pál mindannyiszor az interpelláló-kat teljesen kielégítve válaszolt.

Ugyancsak a második napon s a bizottságok jelentései alkalmából határozták el azt is, hogy a megyei mérnök útazási illetékül még 400 frtot, az alispánok pedig egy egy 300 frttal díjazott irnokot kapjanak az útesnálás érdekében. Mind e díjak az útazási pénzalapból fizetendek.

Ekkor jelöltettek ki a részint megépítendő, részint conserválandó útvonalok is, még pedig: A.) a felső kerületben: 1) a báca zombori, 2) a b.-hunyad-n.-almás-zombori, 3) a kolozsvár kajántó-pánczései és 4) a kalotaszegi útvonalok; B.) az alsó kerületben 1) a beszerce n. cég-méhesi, 2) a kamarás-gyeca-szamosújvári, 3) az o.-gyéres mé-hes-m.-vásárhelyi, 4) a korpádi fogadótól Zsukig vezetű út, 5) a teke n. nyúli királyfalvi, 6) a ki-rályfalvi ritási és 7) a teke sz.-pétek-pázmosi vonal.

A gyűlés d. n. 6 órakor oszlott el.

UJDONSÁGOK.

(—) Lapunk mult számában azon hírt közöl-tük, hogy Bánátban ütött ki újabban a marhavész, mit ezennel oda módosítunk, hogy Bánátból Felső-Szállás-patakra származott át, és ottan pusztit.

(—) Beczkői János szorgalmas színházi dísz-festő és karénes juttalomjátékára holnap színre kerül a Weber K. Maria örökszép „Bűvös va-dász“ a. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

(—) A tavaszi hideg és friss hó úgy látszik nagyon igaztja „sontags jüger-einket“, fel-szólamlásunk daczára is majd mindennap nyulakat látunk az áruhelyeken. Március végén!

(—) Gr. Andrassy Gyula miniszterelnök es-télye a mult pénteken fényesen sikerült. Különö-sen a novilág volt számosabban képviselve mint máskor.

(—) A 100 arany Teleki díjt az idén is Szigligeti Ede nyerte meg, „III Bélájával“. Ugyan-az ő műve „Török János“ is, melyet a bíráló bi-zottmány dicséretre méltottat.

(—) A hidkapu lebontását e hó 28-án kez-dik meg s szerződés szerént egy hó alatt végét kell hogy érje. A bontásnál egy bizottmány fog feltgyelni, melynek feladata lesz a történeti régi-ségek megmentése. Az onnan nyert kövekből a hid-utca végére és a sétátér bejáratához építnek bir-szerint hidakat.

(—) Nagy Jakab a páratlan tilinkómaster ma tartja meg a nemzeti színházban második hangver-senyét.

(—) Hir szerint Engel Gizella kisasszony hat előadásra föl van kérve Fehérvári Antal által.

(—) Veszedelmes játékot ütött tegnapelőtt a monostori határon két pástorfű. Egy pár revol-vert találtak meg az ugynevezett Bánff-patak ár-kában, melyeket a fegyver a beszédök elől rejtettek oda. A nagyobbik gyerek, ki lehetett 13 éves, az egyik töltött fegyvert barátjának adta át, s mint-egy 15 lépés távolról hidegvérrel kezdtek egymásra pufogatni „hadd lássák, meddig jár el a golyó?“ Együttgyűlésükben nem is gondoltak ar-ra, hogy valamelyiknek életébe kerülhet e tréfa. Szerencsésük, hogy D. J., ki vadászva arra felé járt, életveszélyvel bár, elvette a bűrgyű suban-czoktól e játékszerket.

(—) Beküldetett. Szép családi ünnepélynek valánk tanúi folyó hó 16-án; ugyanis e napon tartá meyeződjött Benel Arthur vasuti hivatalnok a szen-de és kellemes Csulak Berta urhölgygel. E na-pon Kolozsvár egy szép leánnyal szegényebb, a Tisza melléke pedig egy szép asszonnyal gazda-gabb lett. Nevezetes és megjegyzést érdemlő a házasságban az, hogy tudunkra ez az első vegyes házasság, mely az 1868-iki 53. i. k. 11-ik §-nak érvényt és kifejezést adott, midőn a catholikus vö-legényt unitária szép menyasszonyával, unitárius pap esketők egybe s kéré reája isten áldását.

(—) Finaly Henrik, Gálgozty Károly és Wagn-er Frigyes urak megbírást kaptak Pestre a bank-ügyben összehívott enquét bizottmányba való rész-vételre.

(—) A tamesvár-arad-lugos orsói vasutvo-nalt sürgetű 25—30 tagú küldöttséget, mely az ér-dekelt vidékről Pestre felérkezett, a miniszterek szombaton fogadták a képviselőház egyik mellék-terében. Legelőször Lónyay előtt tisztelegtek, ezt követte Gorove s később gr. Mikó Imre. Mindnyájan megígérték ohajuk támogatását a mi-nisztertanácsban, később a képviselőházban.

(—) Az amerikai lapokban azt a hírt közlik, hogy etavasszon 7 ezer erdélyi szász szándékszik oda vándorolni. Kötvé hisszük, hogy ilyen sokan elki-vánkozának a magyar földről, ha egy-egy külön-cz találkozik is köztük, ki tengeren tulra vágyik.

(—) Temesvárt egy d. Ráspet fogtak el, ki a szegényebb sorsu munkás' 4) pénzt csalt ki.

(—) A budai népszínházban Batthyány Lajos czimű színművet adják. A fővárosi lapok megró-ják az igazgatót, hogy a nagy férfi iránt oly ke-gyeletlenséggel van, hogy a kortársak és gyászoló övegy szeme láttára hurczoltatja meg a kitűnő honfi nevét.

(—) A fővárosi lapok megczafolják azon hírt, hogy Hansel Ferencz köbányai postaküldöncz, ki 25,616 frtot sikasztott el, kézre került volna.

(—) Egy holdog családapa nem rég jelenté be a hatóságnak, hogy harminczkettedik gyermeke született.

(—) Patikárus a jeles népzeneész meghalt Pesten. Szombaton temették el a két pisztoly ven-déglőből, hol Debreczenből visszatérte óta szállva volt.

(—) Repülő czizmadia, Rapai Mihály czizma-dia, ki Páriában hosszabb időt töltött s a mult ősszel velocipéden jött vissza hazájába, most Pes-ten tüzetet nyitott és viszontagságos utjának em-lékére velocipedet tett czéglül.

— Necrolog. Csath Vilma és Amália, a ma-gok, ugyszintén a többi vérokonok nevében, meg-szomorodott szívvel jelentik, hogy édes atyjok, nyu-galmazott királyi adóhivatali ellenőr, kozmateleki Csath Sándor élte 64-ik évében, öt héti szen-vedés után, folyó év és hó 20-án délutáni 6 óra-kor a jobbélre átszenderült.

— Nyilvános elismerés. A számos tüzesét indokából, mely városunkat minden évben majd kimondhatatlan látogatja, a polgárság tömegesen keresett menedéket a Victoriánai biztosításban. E társaság bár évek óta kárral dolgozik városunkban, mint hazai intézet melözve a tisztán csak anyagi hasznót, a humanitás és hazafiság élvének bódol, midőn daczára az itteni mostoha viszonyoknak e város polgárainak biztosításait elfogadja, a számos tüzkárokat helybeli megbízottja által azonnal ren-deztesi s lehető leggyorsabban fizeti. Nekünk, kik-nek szenvedett tüzkároink folytán alkalmunk volt a társaság loyális és becsületes eljárása s a tört-énet károknak azonnali kifizetése iránt tapasztalást szerezni, kötelességünk nyilvános elismerést sza-vazni a Victoriának, mely mint tisztán hazai in-tézet feladatát nem egyedül a minél nagyobb ny-e-reség huzásában látja, de olesó díjai és gyors kár-térítési által egyszersmind a humanitás, hazafiság és méltányosság élvét juttatja érvényre. Kelt Kéz-di Vásárhelyt, 1870. február hóban. Jancsó Mózes m. p., Kovács Izra, Benkő Dániel, Szóts István, Szóts Dániel, Nagy Miklós, Hegyesi Alajos, Szóts Mihály, Nagy András, id. Nagy Ferencz, ifj. Nagy Ferencz, Jancsó Balázs, Kovács Imre, Török Bá-lint és Hankó László.

— Az udvarhelyszéki általános népnevelési egyesület alapítójává javára jelen évi január 15-én, Sz.-Udvarhelyt rendezett tánczvigalmmal ösze-kötött sorajáték 1, 4, 5, 7, 19, 20, 48, 49, 70, 101, 167, 248, 398, 539, 542, 633, és 647 számú sorsjegyeinek tulajdonosai az azokra esett nyere-ményeket még mindez ideig nem vitetvén el, ezen-nel tisztelettel felkértek, hogy azon nyerevénye-ket az illető sorsjegyek átadása mellett egyelti pénztárnok Szentkirályi Árpád urtól (Sz.-Udvarhely Hen'er-ház) jelen évi április végéig elvitetni mélt-óztassanak; ellenesethen a bennhagyott nyere-mények az egyelti alapító javára visszaajándéko-zottaknak fognak tekinteni. Sz. Udvarhelyt, 1870. mart. 15. Az udv. széki által. népnevelési egy-ligazg. választmánya.

(r.) Színház, művészet. — A „Nemesia“ után méltó vetélytársa s Árpád Jenő „Ózafranek Tóbiás“ a is színterült, szombaton adták Ka-sai Vidor juttalomjátékára. Mindkettő a népszínház kedvelt repertoire darabja. Ez utóbbinak egészé-gebb komikuma van, s több vigjátéki alapot látunk benne, mint amabban. Ép azért még egy pár ki-sérlet színterhoztalával szerencsés eredményre emel-hető. Azonban egyiknek sem jóslhatunk hosszú életet. Nem ütük meg a mértéket. Juttalmazott sem a classicitást, hanem a kasza-darabot kereste benne. Meg is tölté a házat. Ugy hisszük, a vigjátékon kívül juttalmazott érdemei is nyomtak e részben a latban, ki ha nem elégít ki mindig, sok alakítási tehetséget és jó igyekezetet tanusit. Megtapsolták. A czimzerephben élénken játszott, a közönséget folyvást jó kedélyben tartá. Hanem a színpadi mér-séklet neki sem erénye, tulzásba esik nem egy-szer. Minél kevesebbet ebből! — Jóval érdekesebb előadás volt ennél a hétfői. De nem a „Mekka-i basa“ és „Pajkos diákok“, repertoire-nk két igen jól ösmert kűnyűt lovas-áért. Nagy Ja-kab, a világhírű tilinkóművész, fűszerezte meg azt valódi művészeze által. Ezelőtt kevéssel még a vi-lágvárosok színpadain ragadta lelkes tapsra a mlt-értő közönséget, s alighogy végig olvastunk irgy szemekkel a meleg fogadtatások hosszú sorát, már közöttünk láthatjuk a jeles honfit, ki, midőn kö-rünkől távozott, édes emlékeket hagyott hátra, megérkezte által pedig kétszeresen eleveníté föl azokat. A magyar művészek e jelesét melegen fogadta közönségünk, s ha megjelensékek a taps nem tartott több percig, csak annak tulajdonít-ható, hogy türelmetlenül várta mindenki a „kis ti-linkó“ megszólalását. „Repülj fecském“ fölötti ábránd volt az első. Ha valaki más próbálkozna ily nehez koncert darabbal, ez egyszerű tilinkó, vakmerőnek neveznénk, de a nagy mesternek min-den sikerül, kevében ez az egyszerű fa darab bűvös hangszerré változik, melynek minden hangja szívbe lopja magát, elbájol. Mintha a pacsirta versenyezne a fülemelével; oly szépen felel az allegro a nehez és vakmerő futamoknak, mélabus andalgóval, egy-szer sir, máskor vigad, majd szerelmesen esattog, oly szépen, oly érzéssel, hogy a leghidegvérűbb hallgató is képes elérzékenyülni. Megtapsolták elő-adás közben, azután szintén zajoson a finalét is-mételnie kellett. Ezenkívül enfüoneon adott elő „változatokat“ és tilinkón a „Velencei carne-val“ t. Mindkettő az előbbibez hasonló s enasiót keltett, viharos tapsban nyilvánult a közönség tet-szeze.

